

**ПЕРОМУНИ
КОРБУРДИ АФКОРИ
ПЕДАГОГИИ ҶАЛОЛУДДИНИ
РУМӢ ДАР ДАРСҶОИ
ЗАБОНИ ТОЧИКӢ**

**О ПРИМЕНЕНИИ
ПЕДАГОГИЧЕСКИХ
МЫСЛЕЙ ДЖАЛАЛУДДИНА РУМИ
НА УРОКАХ ТАДЖИКСКОГО ЯЗЫКА**

**ON THE
APPLICATION OF THE PEDAGOGICAL
THOUGHTS OF JALALUDDIN RUMI
AT THE LESSONS OF THE TAJIK
LANGUAGE**

Раҳимова Манзура Аҳмадовна, омӯзгори кафедраи методикаи таълими забон ва адабиёти тоҷики МДТ “ДДХ ба номи акад.Б.Ғафуров” (Тоҷикистон, Хучанд)

Рахимова Манзура Ахмадовна, преподаватель кафедры методики преподавания таджикского языка и литературы ГОУ “ХГУ имени акад.Б. Гафурова” (Таджикистан, Худжанд)

Rahimova Manzura Ahmadovna, lecturer of the department of Tajik language and literature and its methods of teaching under the SEI “KhSU named after acad. B.Gafurov” (Tajikistan, Khujand), **E-mail:rahimova24@mail.ru**

Вожаҳои калидӣ: афкори педагогӣ, забони тоҷикӣ, дарс, адабиёт, Ҷалолуддини Румӣ

Мақола ба масъалаи роҳу усулҳои корбурди осори Мавлавӣ дар дарсҳои забони тоҷикӣ баҳшида шудааст. Қайд мешавад, ки таҳлили китобҳои дарсии забони тоҷикии мактабҳои миёна нишон доданд, ки дар онҳо намунаҳо аз осори Ҷалолуддини Румӣ хеле каманд. Собит мегардад, ки истифодаи ҳикмати баланди ашъори Мавлоно дар дарсҳои забони тоҷикӣ барои забонмӯзиву забондонии шогирдон муассир буда, ҳусни дарс ва ҷанбаи тарбиявӣ онро меафзояд. Пешиҳод мешавад, ки матн ҳамчун маводи дидактикӣ дар баробари инъикос намудани ҳодисаи забонӣ бояд дорои ҷанбаи тарбиявӣ бошад ва иттилооти нав ба хонанда дода тавонад ва, бешак, осори мондагори Мавлавӣ дархури ин матлаб аст. Хулоса мешавад, ки истифодаи абёти пурҳикмату тарбиявӣ Ҷалолуддини Румӣ аз як тараф, алоқамандии байни фанҳои забон ва адабиётро таъмин намояд, аз ҷониби дигар барои тарбияи ахлоқӣ ва омӯхтани назокати забон, вожаву таркиботи ҷудогона, маъноҳои мутаорифи онҳо ба хонанда кӯмак мекунад.

Ключевые слова: педагогическая мысль, таджикский язык, урок, литература, Джалалуддин Руми

Статья посвящена исследованию вопроса о способах и методах использования назидательных бейтов Джалалуддина Руми на уроках таджикского языка общеобразовательных школ. Отмечается, что анализ учебников таджикского языка показал, что в них очень мало поэтических примеров из произведений Джалалуддина Руми для закрепления лингвистических правил таджикского языка. Доказано, что использование мудрых поэтических мыслей Мауланы на уроках таджикского языка очень эффективно для понимания учащимися языковых правил и повышает знания учащихся, качество урока и его воспитательную ценность. Высказано предположение, что текст как дидактический материал, наряду с отражением языковых нормативных правил, должен иметь воспитательный аспект и быть в состоянии донести до учащихся новую информацию в соответствии с требованиями на основе нравоучительной поэзии Мауланы. Делается вывод о том, что использование мудрых и поучительных бейтов Джалалуддина Руми на уроках таджикского языка общеобразовательных школ, с одной стороны, обеспечивает связь между такими дисциплинами, как таджикский язык и литература, а с другой стороны, способствует нравственному воспитанию учащихся и изучению ими концептосферы, тонкости и изящества таджикского языка, его лексики и отдельных композиций и их значений.

Key words: pedagogical thought, Tajik language, lesson, literature, Jalaluddin Rumi

The article is devoted to the use of the way and methods of applying the instructive beits of Jalaluddin Rumi in the lessons of the Tajik language in secondary schools. It is noted that the analysis of the textbooks of the Tajik language showed that they contain very few poetic examples from the works of Jalaluddin Rumi to consolidate the linguistic rules of the Tajiks language. It is proven that the use of the wise poetic thoughts of Maulana in the lessons of the Tajik language is very effective for students' understanding of the language rules and increases the language knowledge of students, the quality of the lesson and its educational aspect. It is suggested that the text as a didactic material, along with the reflection of linguistic normative rules, should have an educational aspect and be able to convey new

information to students, that Maulana's moralizing poetry meets this requirement. It is concluded that the use of the wise and instructive bayts of Jalaluddin Rumi in the lessons of the Tajik language of secondary schools, on the one hand, provides a link between the disciplines of the Tajik language and literature, and on the other hand, helps for the moral education of students and their study of the concept sphere, the subtlety and grace of the Tajik language, its vocabulary and individual compositions and their meanings.

Чалолуддин Мухаммади Балхӣ Румӣ дар шумори бузургтарин суханварони форсу тоҷик қарор дошта, бо эҷоди осори гаронбаҳои худ, бахусус, «Маснавии маънавӣ» ва «Девони қабир» дар ганҷинаи тамаддуни олам ҷойи сазовор гирифтааст. Аз ин рӯ, бархурдорӣ аз ин ганҷи бебаҳо барои насли наврас ва ҷавон хеле муфид аст. Адабиётшиносон осори Мавлавиро ба уқёнусе шабеҳ намудаанд, ки дар қаъраш дурдонаҳои фаровони ахлоқиву маънавӣ нухуфтааст. Мутаассифона, он соатҳое, ки барои таълими рӯзгору осори Чалолуддини Балхӣ дар дарсҳои адабиёти муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ чудо шудааст, барои баҳраёб гаштан аз ин қони дурдонаҳои маънавӣ қифоя нест. Аз ин лиҳоз дарси забони тоҷикӣ низ василаи расидан ба умқи маъниҳои бикр ва созандаи ин сухансари мумтоз буда метавонад. Ба эътирофи донишманди бузург, профессор Абдуманнони Насриддин «дарсҳои забон бояд ҷои холии дарси адабиётро пурра намояд ва ин ҳолигиро мо дар таълими ғасоҳату балоғат ва матонату салосати калом мебинем» [4,с.423]. Дар илми забон як бахше, ки маҳз барои таъмини ҳамин салосату ғасоҳати забон равона мебошад, илми наҳв аст [10,с.167]. Бешак, бидуни истифода аз осори классикон, ки ҷавлонгоҳи маъниҳои баланду вожаҳои тоза аст, аснои таълими сарфу наҳв дар адабгоҳҳо дар таълими ғасоҳату балоғати калом дасткӯтоҳ хоҳем шуд. Албатта, дар китобҳои дарсӣ намунаҳо аз адибони классикӣ, ки барои баррасии мавзӯҳо мувофиқанд, оварда шудаанд. Аммо мо пешниҳод мекардем, ки теъдоди машқҳо ва намунаҳо аз осори мондагори классикон, бахусус, порҷаву байтҳое, ки ҳомили маъниҳои баланди пандуандарзианд, бештар ба намоиш гузошта шаванд. Баргари ин гуна амсол аз он ҷумлаҳои алоҳида, ки ҳарчанд қавоиди грамматикӣ маҳалли омӯзиш қарордоштаро инъикос кунанд ҳам, аммо бар қасрати он ки аз матн қанда шудаанд, муҳтавои хешро гум қардаанду ягон маълумоти нав ё афкори ҳикматомезро ҳомил нестанд, дар он аст, ки офаридаҳои пурбаҳои ниёгон молмоли санъатҳои лафзиву маънавӣ, ораста аз вожаҳои дилҷасп ва андарзҳои судманд аст. Зеро «вазифаи мо ҳусни забони тоҷикиро, имконоту боигарии онро нишон додан аст» [10,с.167]. Аз баррасии маводи китоби дарсӣ бармеояд, ки мусаннифон ин ҷиҳати масъаларо ба эътибор нагирифтаанд. Чунки ҷумлаҳое монанди : Сатил аз дасти ман ғалтид, обаш рехт [11, с.22]. Берун торик шуда истода буд ва борон ханӯз ҳам меборид [11,с.23]. Шариф чизе гуфтани буд, лекин Шодӣ боз сухани ӯро бурид [11,с.23]. Вай маро фарёд қард, аммо ман ба қафоям нигоҳ накарда рафтан гирифтаам [11,с.24] ва ғ. зиёд вомахӯранд. Ҷумлаҳои мазкур гарчанде аз ҷиҳати сохти грамматикӣ нуқсе надоранд, лекин хонанда аз таҳлилу баррасии онҳо суде намебардорад. Зеро ӯ хуб медонад, ки сатили обдор аз даст афтад, албатта обаш мерезад; торик шуда истодани берун ва боридани борон ягон хабари муҳим нест ва дар рафъи ягон муаммои зиндагӣ ё мушкилоти маънавӣ ба қор намеояд; Шариф қист ва ҷӣ гуфтан мехост, ҷаро Шодӣ берун аз доираи одоб сухани ӯро мебурад; вай қист ва оё ҷоиз аст, ки ба фарёде аҳамият надода рафтан гири? ... Албатта, ин ҷумлаҳо дар дохили матне, ки аз он қанда шудаанд, қурбе доранд ва амалҳои иҷрошуда сабабҳои худро дорад. Аммо дар қадом вазъият ба амал омадани ҳодисаҳои дар ҷумлаҳои боло баёншударо хонандагон намедонанд ва барои фаҳмидани онҳо омӯзгор бояд вазъият ва ҳолатҳоро аз асарҳое, ки ин ҷумлаҳо оварда шудаанд, нақл намудаву сабаби чунин ранг гирифтани қор ва дар ҳамин шакл баён намудани нависандаро шарҳ диҳад, ки албатта барои ин амал на вақт қифоягӣ мекунаду на имконият ҳаст. Ба ҷойи ин гуна мисолҳо овардани байту порҷаҳои борвар аз афкори ахлоқӣ, ки ҳамвазни як асаранд судманд аст, чунки «барои мардуми мо омӯзиши сарфу наҳв аз вочибот набуд, вале тарбияи тафаккури бадеӣ ва бад-ин васила ба қамолоти ақлию маънавӣ расидан вочиб буд, зеро медонистанд, таҳлили тафаккури бадеӣ худ ба ҳазинаи забон роҳ ёфтан аст» [4,с.179].

Дар ин нигошта кӯшиш шудааст, роҳу усулҳои қорбурди осори Мавлавӣ дар дарсҳои забони тоҷикӣ пешниҳод гардад. Таҳлили китобҳои дарсии забони тоҷикӣ нишон доданд, ки намунаҳо аз осори Румӣ хеле қаманд. Ҳол он ки ҳузурӣ Мавлоно дар дарсҳои забони тоҷикӣ, дар забонумӯзиву забондонии шогирдон метавонад саҳми бориз гузорад ва ҳусни дарсро афзояд. Офаридаҳои пурғановати ӯ саршори муҳассаноти ахлоқӣ ва оғанда аз ҳунари волеи суханпардозӣ буда, хонандаву шунавандаи хешро бебаҳра нахоҳад монд. Аз ин лиҳоз, омӯзгорон муваззаф ҳастанд, ки шогирдони худро аз ин ганҷи шойгон шодоб намоянд. Даъвои мо бар он асос аст, ки матн ҳамчун маводи дидактикӣ бояд дар баробари инъикос намудани

ходисаи забонӣ дорои чанбаи тарбиявӣ бошад ва иттилооти нав ба хонанда дода тавонад ва, бешак, осори мондагори Мавлавӣ дархури ин матлаб аст.

Таълими рӯзгору осори Ҷалолуддини Румӣ дар синфи 9-ум аз фанни адабиёти тоҷик бо таълими мавзӯи «Ҷумлаҳои мураккаби пайваст» дар як вақт сурат мегирад. Аз ин лиҳоз, омӯзгорони фанни забони тоҷикӣ метавонанд намунаҳои аз осори мондагори Мавлавӣ барои баррасии мавзӯ бо қорбасти усули ҳамгиро ба хонандагон пешниҳод намоянд. Масалан, дар соати аввали таълими мавзӯи мазкур, ки «Маълумот дар бораи ҷумлаи мураккаби пайваст ва фарқи он аз ҷумлаи сода» унвон дорад, байти зеринро овардан мувофиқи мақсад аст:

Аз насиҳат ноқисон комил шаванд

В-аз насиҳат мудбирон муқбил шаванд.

Аз насиҳат тоза гардад ҳар диле

В-аз насиҳат ҳал шавад ҳар мушкиле [1, с.54]

Намунаи мазкур аз он ҷиҳат мувофиқи мақсад аст, ки аввалан, он аз маънии баланд бархурдор аст. Дигар он, ки чанбаи тарбиявӣ дорад ва хонандагонро дар рӯҳияи хулқу аҷибӣ неқ ва сифоти ҳақиқии инсонӣ тарбият мекунад. Чанде аз луғот барои муҳассилин нав буда, шарҳи онҳо барои бой гардидани таркиби луғавии хонандагон мусоидат мекунад. Ҳамин тавр, бо баробари пешниҳод намудани мисоли мазкур омӯзгор шогирдонро водор менамояд, ки порчаи назмиро ба наср баргардонад. Бо ёрии муаллим хонандагон ба натиҷаҳои зерин меоянд: Аз насиҳат ноқисон (нуқсдору ноқомил) комил мешаванд ва аз насиҳат мудбирон (бадбахт, бахтбаргашта) муқбил (хушбахт) мешаванд.

Омӯзгор суханро аз он оғоз мекунад, ки ҳар байти намунаи мазкур як ҷумлаи мураккаб аст. Ҷумлаҳои сода тавассути пайвандаки пайвасткунандаи «ва» (бо тақозои вазн дар шакли таҳфифефта) пайваст шудааст. Ҳамаи ҷумлаҳои содаи таркиби ин ду ҷумлаи мураккаб баробархуққ мебошанд.

Байти зерин низ намунаи хуби ҷумлаи мураккаби пайваст буда, муҳтавои он хонандагонро дар рӯҳияи ҳислатҳои неқ тарбия мекунад.

Баҳри кайке ту гилемеро масӯз

В-аз судоӣ ҳар мағас мағзор рӯз [1,с.71].

На ҳар қилке шакар дорад, на ҳар зер забар дорад,

На ҳар чашме назар дорад, на ҳар баҳре гуҳар дорад [1, с.33].

Ай забон, ҳам оташу ҳам хирманӣ,

Чанд ин оташ дар ин хирман занӣ?

Ай забон, ҳам ганҷи бепоён туй,

Ай забон, ҳам ранҷи бедармон туй [1,с.69].

Дар соати дуюм, ки мавзӯи «Ҷумлаҳои мураккаби пайваст бо пайвандаҳои паиҳам» таълим дода мешавад, низ ин мисолҳо судманд мебошанд.

Барои фарқи ҷумлаҳои мураккабро аз ҷумлаҳои сода шарҳ додан аз осори Мавлавӣ намунаҳои хеле олиӣ ҷумлаҳои содаро метавон ба қор гирифт. Мисолҳои зерин чи аз ҷиҳати муҳтаво ва чи аз ҷиҳати сохтор шоистаи таҳлили баррасӣ ҳастанд:

Илму молу мансабу чоҳу қирон

Фитна орад дар қафи бадгавҳарон [1, с.106]

Ман надидам дар қаҳони ҷустуҷӯ

Ҳеч аҳмият беҳ аз хулқи нақӯ [1, с.123]

Дар ин маврид низ мувофиқи нишондоди методистони варзида амал карда, байтҳоро ба наср баргардонидан судманд аст, то шукӯҳу шаҳомат ва мазмуну муҳтавои он дар назари шогирдон аёнтар гардад. Байти аввалро дар шакли «Илму молу мансаб ва чоҳу қирон дар дасти бадгавҳарон фитна меорад» ва байти дуюмро ба гунаи «Ман дар қаҳон беҳ аз хулқи нақӯ ҳеч аҳмият надидам» таҳлил кардан барои хонандагон қулайтар аст. Гузашта аз ин, албатта, дар «Рӯзномаи дубахша» ё бо ягон усули дилхоҳи дигар маънии вожаҳои тоза бояд шарҳ дода шаванд, ки аз шартҳои муҳими забонамӯзӣ ва инкишофи нутқи хонандагон махсуб меёбад:

Иқтибос	Шарҳ
Мансаб	Вазифа
Чоҳ	мақому мартаба, рутаб, мансаб
Қирон	пули нуқра
Бадгавҳарон	бадзоту бадсириштон
Фитна	ошӯб, балво, игво

Аснои ба наср баргардонидан ва шарҳи вожаҳо хонандагон бегуфтугӯ аз ҳадафи шоир, яъне маънии байт бархурдор мешаванд ва бо ин амал боз як ҳадафи дарс - тарбияи ахлоқиву маънавии шогирдон ба субут мерасад.

Агар аз ҷониби омӯзгорони фанни забони тоҷикӣ ин равиш пайваста роҳандозӣ гардад, бешак, маҳорати шеърфаҳмии хонандагон ва муҳаббати эшон ба сухани воло сайқал ёфта, зиндагиашон аз ғояи андарзҳои ҷовидона шодоб хоҳад гашт. Хуб мебуд, аснои фаҳмонидани мавзӯ дар асоси шавоҳиди ҳикамӣ омӯзгорон аз зиндагии воқеии мардум мисолҳо оранд.

Соати сеюми ба таълим ҷумлаҳои мураккаби пайваст бахшидашуда мувофиқи «Стандарт ва барномаи забони тоҷикӣ барои синфҳои 5-11»[8] таълими мавзӯи «Ҷумлаҳои мураккаби пайваст бо пайвандҳои хилофӣ» мебошад. Аснои матраҳ намудани мавзӯи мазкур низ дар қатори дигар мисолҳо аз осори Мавлавӣ намунаҳои ҷолибро овардан аз манфиат холӣ нест. Байтҳои зерин метавонанд ҷойи ҷумлаҳои аз дохили асарҳо интихобшуда, ки бидуни матн аз маълумоти мушаххас ӯрӣ ҳастанд, иваз намоянд:

*Колан дуздида набвад пойдор,
Лекин орад дуздро то пойи дор [1, с.177].
Теги ҳилм аз теги оҳан тезтар,
Бал зи сад лашкар зафарангезтар [1, с.74].
Беадаб танҳо на худро дошт бад,
Балки оташ бар ҳама офоқ зад [1,с. 78].
Сабр талх омад, валекин оқибат
Меваи ширин диҳад пурманфиат [1, с.56].
Худ ҳасад нуқсонӣ айби ди гар аст,
Балки аз ҷумла камӣҳо бадтар аст [1, с.77].*

Мисолҳои фавқ баробари он ки намунаҳои беҳтарини ҷумлаҳои мураккаби пайвасти хилофӣ мебошанд, аз маъниҳои баланди пандуандарзӣ бархурдор буда, эшонро ба сӯи камолоти маънавӣ ҳидоят мекунанд. Ин амал роҳи беҳтарини тарбияи дар раванди таълим маҳсуб меёбад. Ба ин равиш ба роҳ мондани тарбияи шогирдон аз он ҷиҳат муҳим аст, ки омӯзгор «бо як тир ду нишон мезанад». Равишшиносони ватаниву хоричӣ низ маслиҳат медиҳанд, ки дар дарсҳои забони тоҷикӣ тарбия ва таълим бояд дар ҳамбастагӣ бо усулҳои ҷадид ба роҳ монда шавад. Ин ҷо бояд усули пӯшида таъсиргузори тарбиявӣ истифода шавад. Омӯзгор аснои фаҳмонидани маънии калимаҳо, таҳлили услубии матн, таҳлили ҷумлаҳо ва дар раванди инкишоф додани нутқи мураттаби хонандагон метавонад эшонро тарбия намояд»[2]. Чунки равишшиносон бар он назаранд, ки наврасон насихату мавъизаи зиёдро наменвисанданд, аз ин лиҳоз онҳоро на бо насихатгӯӣ, балки бо роҳи пешниҳоди маводи дидактикӣ, ки ҳомили маъниҳои баланди пандуандарзианд, тарбия метавон кард, ки « ҳам лаъл ба даст ояду ҳам ёр наранҷад».

Мавзӯи минбаъдаи барои таълими ҷумлаҳои мураккаби пайваст бахшидашуда «Ҷумлаи мураккаби пайваст бо пайвандҳои ҷудой» буда, барои баррасии мавзӯи зайл низ аз осори Ҷалолуддини Балхӣ намунаҳои олий овардан равост. Ҷазали зер саропо намунаи беҳтарини ҷумлаҳои мураккаби пайвасти ҷудой бо пайвандҳои ё...ё... мебошад, ки дар радифи дигар мисолҳои дар китоби дарсӣ омада мавриди таҳлил қарор додани он ба манфиат аст:

*Ин кист, чунин маст зи хаммор расида?
Ё ёр бувад, ё зи бари ёр расида.
Ё шохиди ҷон бошад, рӯбанд кушода,
Ё Юсуфи Мисрият, ки бозор расида.
Ё Зӯҳраву моҳ аст даромехта бо ҳам,
Ё сарви равон аст зи гулзор расида.
Ё чашмаи Хизр аст равон гашта бад-ин сӯ,
Ё турки хуши мост зи Булгор расида.
Ё барқи кулаҳгӯшаи ҳоконишкорест,
Андар талаби оҳуи тотор расида,
Ё соқии дарёдилӣ мо базм ниҳодаст,
Ё нуқлу шакарҳост ба қантор расида.
Ё сурати гайб аст, ки ҷони ҳама ҷонҳост,
Ё машғала аз олами анвор расида [10,с.52].*

Ҳамин тавр, барои мавзӯҳои дигар, аз ҷумла, «Аломатҳои китобат дар ҷумлаҳои мураккаби пайваст», «Оҳанги талаффуз ва мавқеи ҷумлаи мураккаби пайваст дар нутқ», «Таҳлили нахвӣ ва аломатҳои китобати ҷумлаи мураккаби пайваст» маводи фаровоне аз офаридаҳои гаронбаҳои

Чалолуддини Балхӣ метавон корбаст намуд. Ё худ аз он намунаи осори Мавлоно, ки дар китоби дарсии синфи 9 оварда шудааст, барои таълими дигар бобҳои грамматика намунаҳои шоистаи таҳлилу баррасиро дарёфт кардан заҳматеро талаб намекунад. Намунаҳо аз дostonҳо, рубоӣҳои дилангезу ғазалҳои шӯрангез, аз «Маснавии маънавӣ», аз «Фихӣ мо фихӣ», ки саршори андешаҳои ахлоқӣ: тараннуми дӯстӣ, ваҳдату ягонагӣ, сарчамъиву иттифок, дасти бенавоёну бечарогонро гирифтанд, поквичдониву ростгӯӣ, бомаърифативу дар талаби илм будан ва дигар хисоли арзандаву шоистаанд, метавонанд ба сифати ҷумлаҳои мураккаби тобӣ, ҷумлаҳои мураккаби пайваст ва тобӣ бепаивандак, ҷумлаҳои мураккаби омехта ва сертаркиб, ки дар барномаи таълими синфи 9 ҳузур доранд, дар дарсҳои забони тоҷикӣ ҳамчун намуна оварда шаванд ва ҳам дар забонмӯзиву забондонии хонадагон ва ҳам дар тарбияи ахлоқиву маънавии эшон нақши мондагон гузоранд. Зеро агар «ғараз аз тушбера гӯшт хӯрдан» бошад, мақсуд аз дарси забони модарӣ сухан омӯхтан аст. Дар ин ҷода осори устодони сухан, аз ҷумла Чалолуддини Балхӣ ба имдоди мо хоҳад расид. Дар бораи арзиши осори Мавлоно, ба вижа «Маснавии маънавӣ»-и ӯ олими фархештаи эронӣ Ризоии Бирчандӣ, аз ҷумла, чунин фармудааст: «...яке аз он ҳикмат меомӯзад, дигарӣ ирфон, савумӣ луғат ва сарфу наҳв, ҷаҳорумӣ сухангӯиву фасохат, панҷумӣ дин, шашумӣ достони онро аз бар мекунад. Яке бар ашъори он масал мезанад, дигаре сухани ӯро гувоҳи худ меоварад, якеро меҳандонад, дигареро мегирёнад. Худо донад, ки ин китоб чӣ шӯрҳо дар ҷаҳон афканда ва чӣ шӯрхоро фуру нишондааст» [5]. Аз ин лиҳоз, сарфи назар кардан аз чунин мероси гаронбаҳо, ки сарчашмаи афкори ҳикматӣ ва тавлидҳои вожаҳои қудсӣ аст, аз рӯи инсоф нест.

Ин амал алоқамандии байни фанҳоро таъмин менамояд, ки талаботи методикаи таълим аст. Ба қавли доктори илмҳои педагогӣ, профессор С. Шербоев «чунин алоқа дар раванди таълими фанни забони тоҷикӣ сараввал бо роҳи интихоби матнҳои гуногуни дар дарсҳои адабиёт омӯхташуда, ки ба хонандагон шиносанд, корбаст мешавад» [12, с.83].

Ҳамин тариқ, истифодаи абёти пурҳикмату тарбиявии Чалолуддини Румӣ ва дар маҷмӯъ осори манзуми шоирони дигари классик, дар дарсҳои забони тоҷикӣ аз як тараф, барои таъмини пайванди фанҳои забон ва адабиёт хидмат намояд, аз ҷониби дигар барои тарбияи ахлоқӣ ва омӯхтани назокати забон, вожаву таркиботи ҷудоғона, маъноҳои мутаорифи онҳо ба хонанда кӯмак менамояд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Андарзномаи Мавлоно Чалолуддини Румӣ. Мураттиб ва муаллифи пешгуфтору тавзеҳот: Мирзо Муллоаҳмад. - Душанбе, Маориф ва фарҳанг, 2007.-168 с.
2. Иконников, С.Н. Воспитание патриотизма у школьников на уроках русского языка и литературы//infourok.ru/vospitanie-patriotizma-u-shkolnikov-na-urokah-russkogo-yazika-i-aturi-2488249.html
3. Миров,Т.Адабиёти тоҷик. Китоби дарсӣ барои синфи 9 мактабҳои таҳсилоти умумӣ / Т.Миров, С.Давлатзода.-Душанбе, Маориф, 2014.- 352 с.
4. Насриддин, А.Пайванди забон ва тафаккури бадеӣ/А.Насриддин //Куллиёти осор: дар 7 ҷилд-Хучанд: Ношир, 2013.-Ҷ.7.- С.419-428.
5. Ризоии Бирчандӣ. Оби дарёро агар натвон кашид... <http://shakheni.blogfa.com/post/755>
6. Розиков, Ҷ. Мақоми панду ҳикматҳои бузургон дар тарбияи ахлоқии хонандагон/Ҷ. Розиков //Мактаби советӣ.- 1987.- №2
7. Румӣ, Чалолуддин. Девони қабир.Дар ҷаҳор ҷилд.Ҷилди 2.-Душанбе: Дониш, 2007.-718с.
8. Стандарт ва барномаи таълими забони тоҷикӣ барои синфҳои 5-11.- Душанбе, Принт, 2018.- 252 с.
9. Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ (иборат аз 2 ҷилд).Зери таҳрири С.Назарзода, А,Сангинов,С.Каримов, Мирзо Ҳасани Султон. Душанбе: Пажӯҳишгоҳи забон ва адабиёти Рӯдакӣ, 2008. — 945 с.
- 10.Хочаев, Д. Гуфтори нақӯ куҳан нагардад/Д. Хочаев.-Душанбе, 2011. – 230 с.
- 11.Хочаев,Д.Забони тоҷикӣ. Китоби дарсӣ барои синфи 9 мактабҳои таҳсилоти умумӣ/ Д.Хочаев,Ф.Зикриёев, А. Муллохонов. — Душанбе: Собирӣ, 2007. — 160 с.
- 12.Шербоев, С. Истифодаи ашъори Чалолуддини Балхӣ дар дарсҳои забони тоҷикӣ //Маорифи Тоҷикистон.- 2007.- №4.-с.23.-29

REFERENCES:

1. The patterns of Maulana Jalaluddin Rumi. Compiler and author of the foreword and explanations: Mirza Mullahahmad. – Dushanbe: Education and Culture, 2007. - 168 p.
2. Ikonnikov, S.N. Education of patriotism among schoolchildren in the lessons of the Russian language and literature//infourok.ru/vospitanie-patriotizma-u-shkolnikov-na-urokah-russkogo-yazika-i-literaturi-2488249.html
3. Mirov, T. Tajik literature. Textbook for the 9th grade of general education schools / T. Mirov, S. Davlatzoda. – Dushanbe: Education, 2014.- 352 p.
4. Nasriddinov, The connection of the Language and fictional imagination//A. Nasriddinov// complete works: seven volumes. - Khujand: Publisher, 2013. – P.419-428.
5. Rizoi Birjandi. If you can't drink water from the river... <http://shakheni.blogfa.com/post/755>
6. Rozikov, J. The importance of the advice and wisdom of the great in the moral education of students//Soviet school.- 1987.- №2.
7. Rumi, Jalaluddin. Divan Kabir. In four volumes. V.2. - Dushanbe: Knowledge, 2007. - 718 p.
8. Standard and program of teaching Tajik language for grades 5-11. – Dushanbe: Press, 2018. - 252 p.
9. Explanatory dictionary of the Tajik language (in 2 volumes). Edited by S.Nazarzoda, A. Sanginov, S. Karimov, Mirzo Hasani Sultan.-Dushanbe: Rudaki Language and Literature Institute,2008.-945 p.
10. Khojaev D. Good words do not get old / D.Khojaev. - Dushanbe, 2011. - 230 p.
11. Khojaev D. The Tajik language for the 9 th grade for high school/D.Khojaev.-Dushanbe,2007.-160 p.
12. Sherboev, S. The usage of Jalluddini Balki during the Tajil Language classs / S.Sherboev // Education of Tajikistan. 2007-№ 4